

**Formularz zgłaszania uwag do projektu *Krajowego Planu w dziedzinie Energii i Klimatu do 2030 r.*
w ramach konsultacji publicznych 10-11.2024 r.**

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
1	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów	Dodanie nowego działania dot. mechanizmu zapewnienia finansowania transformacji klimatyczno-energetycznej, w tym realizacji działań zawartych w aktualizacji KPEiK	<p>Załącznik 5. do aKPEiK Finansowanie transformacji klimatyczno-energetycznej opisuje ogólną prognozowaną skalę potrzeb finansowych związanych z transformacją energetyczną oraz mapuje aktualnie potencjalnie dostępne źródła jej finansowania. Przedstawione zestawienie nie odnosi się jednak do szczegółowego planu finansowania działań wskazanych w aKPEiK.</p> <p>Mając na uwadze kluczowy aspekt finansowania działań, a także brak szczegółowego określenia mechanizmów finansowych w perspektywie najbliższych dekad proponuje się opracowanie nowego działania ujętego w Planie dot. wypracowania międzyresortowego i międzysektorowego mechanizmu finansowania transformacji klimatyczno-energetycznej.</p> <p>Działanie powinno być prowadzone przez ministra właściwego ds. finansów publicznych we współpracy z ministrem właściwym ds. klimatu oraz ministrem właściwym ds. energii. Jedną z form wypracowania mechanizmu jest powołanie formalnego Zespołu ds. finansowania transformacji, albo rozszerzenia katalogu zadań już funkcjonujących zespołów zajmujących się zapewnieniem finansowania dla działań publicznych.</p> <p>Działania powinny rozpocząć się niezwłocznie po przyjęciu dokumentu. Efekt pracy powinien dotyczyć zarówno zapewniania odpowiednich zasobów w kolejnych projektach budżetu państwa, ale również połączenia projektowania krajowych funduszy publicznych (budżet państwa, programy priorytetowe NFOŚiGW finansowane z środków krajowych), dochodów z EU ETS i ETS2, funduszy europejskich oraz także środków prywatnych do zmobilizowania.</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					Działanie pozostaje w ścisłej korelacji z propozycją nowego działania dot. powołania Funduszu Transformacyjnego.
2	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów	Dodanie nowego działania dot. powołania Funduszu Transformacyjnego	<p>Aktualizacja Krajowego Planu jest odpowiednim momentem do zaplanowania działań porządkujących system zarządzania środkami finansowymi przeznaczanymi na transformację klimatyczno-energetyczną.</p> <p>Docelowym i najefektywniejszym mechanizmem zarządzania funduszami przeznaczonymi na transformację jest uruchomienie Funduszu Transformacyjnego. Fundusz mógłby koncentrować się na transparentnym zarządzaniu całością krajowych dochodów ze sprzedaży uprawnień do emisji (zarówno w ramach systemu EU ETS, jak i w przyszłości ETS2) i przekazywać je wyłącznie na działania związane z realizacją polityki klimatycznej i transformacją energetyczną. Ujęcie wszystkich środków w jednym Funduszu pozwoliłoby również na zbieranie szczegółowych danych oraz prowadzenie rzetelnego monitoringu wydatkowania.</p> <p>Dodanie nowego działania dot. powołania Funduszu Transformacyjnego, pozwoliłoby na wdrożenie rekomendacji NIK z października 2024 r. dot. gospodarowani środkami pochodzącymi ze sprzedaży uprawnień do emisji gazów cieplarnianych (https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/uprawnienia-do-emisji-gazow-cieplarnianych.html).</p> <p>Działanie powinno być prowadzone przez ministra właściwego ds. finansów publicznych we współpracy z ministrem właściwym ds. klimatu oraz ministrem właściwym ds. energii. Działanie powinno rozpocząć się niezwłocznie po przyjęciu dokumentu, i być zintegrowane z działaniami legislacyjnymi dot. wdrożenia do systemu prawnego ETS2.</p> <p>Działanie pozostaje w ścisłej korelacji z propozycją nowego działania dot. mechanizmu zapewnienia finansowania</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					transformacji klimatyczno-energetycznej, w tym realizacji działań zawartych w aktualizacji KPEiK.
3	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów	Utrzymanie jednolitego nazewnictwa	<p>W aKPEiK pojawiła się niekonsekwencja stosowania niektórych terminów. Najważniejszym przykładem jest Społeczny Fundusz Klimatyczny. Oprócz oficjalnej nazwy występują również zmienione nazwy („Fundusz Społeczno-Klimatyczny”, „Klimatyczny Fundusz Społeczny”), co może prowadzić do niejasności.</p> <p>Innym przykładem jest „niedostatek energetyczny”, który pojawia się (prawdopodobnie) zamiast pojęcia ubóstwa energetycznego (Zał. 1, str. 85). Zalecane jest utrzymanie jednolitego nazewnictwa w całej treści aKPEiK.</p>
4	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów	Aktualizacja KPEiK powinna bezpośrednio wskazać scenariusz aktywnej transformacji WAM jako bazowy	<p>W treści aktualizowanego KPEiK wskazano, że „Strategia aKPEiK oparta jest o scenariusz aktywnej transformacji, nazywany WAM”. Niemniej jednak należy podkreślić, że ogólne zadeklarowanie oparcia aktualizacji Planu na scenariuszu WAM jest niewystarczające, kluczowe jest bowiem wskazanie zobowiązań oraz konkretnych działań odnoszących się do scenariusza aktywnej transformacji.</p> <p>Sprawna i sprawiedliwa transformacja energetyczna Polski, wspierająca konkurencyjność gospodarki, walcząca z wykluczeniem społecznym i chroniąca środowisko możliwa jest tylko wówczas, kiedy scenariusz tzw. aktywnej transformacji (WAM) zostanie jednoznacznie i faktycznie zdefiniowany jako docelowy.</p> <p>Projektowanie polityki klimatyczno-energetycznej na podstawie niedookreślonego kompromisu między brakiem dodatkowych działań (scenariusz WEM) a scenariuszem ambitnych zmian spójnych z europejskimi ramami prawnymi (WAM) będą skazane na niepowodzenie.</p> <p>Rekomendujemy, aby w treści dokumentu wskazać konkretne zobowiązania warunkujące przejście procesu transformacji od scenariusza WEM do scenariusza WAM – powinno to nastąpić poprzez określenie nowych/dodatkowych działań będących</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					podstawą dla realizacji scenariusza WAM. Przedłożona do konsultacji pisemnych aktualizacja Planu w porównaniu do wersji z marca 2024 (która bazowała na scenariuszu WEM) nie przedstawiła dużo większej liczby nowych działań, co może sugerować, że wskazana w treści dokumentu informacja o oparciu Planu na scenariuszu WAM pozostaje jedynie deklaracją.
5	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów, cz. III Działania	Przedstawiony w dokumencie opis dla wszystkich działań wdrażających 5 wymiarów unii energetycznej nie jest precyzyjny i wymaga doszczegółowienia.	<p>Z opisu poszczególnych działań zaproponowanych w dokumencie nie wynika co dokładnie będzie ich przedmiotem. Analiza dokumentu aKPEiK wraz z załącznikami wskazuje, że jego treść w wielu miejscach skupia się bardziej na rozbudowanych opisach niż na konkretnych działaniach i wymiernych celach.</p> <p>Dokument podkreśla wagę omawianych problemów, jednakże nie proponuje efektywnych działań, które mogłyby przyczynić się do ich rzeczywistego rozwiązania. W opisie działań brakuje danych liczbowych, takich jak stan wyjściowy i przewidywane efekty wdrażanych działań, konkretnego zobowiązania, jasnej ścieżki realizacji, wskazania terminu realizacji (od kiedy rozpocznie się realizacja, ile czasu ma być prowadzona), wskazania podmiotu/ów zobowiązanego/ych do wdrożenia; wskazania źródła finansowania, wskazania grupy docelowej dla danego działania. Informacje te należy w szczególności dodać dla nowych działań ujętych w aktualizacji Planu, których harmonogram nie jest określony w innych dokumentach np. KPO.</p> <p>W przypadku braku możliwości uszczegółowienia wszystkich działań (mając na uwadze harmonogram aktualizacji KPEiK) rekomendujemy doszczegółowienie wybranych kilku działań, które będą priorytetowe dla przeprowadzenia skutecznej transformacji.</p> <p>Rekomendujemy także rozważyć dokonanie ogólnej priorytetyzacji działań w danym celu wyznaczonym w konkretnym obszarze.</p>

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
6	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów	Dodanie nowego działania dot. zorganizowania wielopoziomowego dialogu zgodnego z art. 11 rozporządzenia 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu	<p>Dotychczas Polska nie zorganizowała wielopoziomowego dialogu zgodnego z art. 11 rozporządzenia 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu.</p> <p>Przeprowadzenie ustrukturyzowanego, wielopoziomowego i długofalowego dialogu dot. transformacji klimatyczno-energetycznej jest podstawą jego powodzenia.</p> <p>Dodanie nowego działania dot. zorganizowania wielopoziomowego dialogu na poziomie KEPIK pozwoli zarówno złożyć konkretne zobowiązanie polityczne co do jego zorganizowania, ale również zobowiązać innych ministrów działowych do formalnego w nim uczestnictwa – bowiem proces transformacji nie jest jedynie procesem leżącym w kompetencjach ministra właściwego ds. energii oraz ministra właściwego ds. klimatu.</p> <p>Dialog mógłby rozpocząć się jeszcze w trakcie finalizacji procesu aktualizacji albo wraz z zaakceptowaniem Planu przez KE. Dialog mógłby być rozpisany na poszczególne etapy w perspektywie kilku lat, jako instytucjonalizacja dialogu w ramach kolejnych procesów przyjmowania dokumentów o charakterze strategicznym – np. aktualizacja PEP2040, opracowanie długoterminowej strategii klimatycznej (zgodnie z art. 11 rozporządzenia 2018/1999), opracowanie klimatyczno-energetycznych elementów średniookresowej strategii rozwoju kraju i innych polityk publicznych, a także monitorowania postępów wdrażania KPEiK oraz pozostałych dokumentów strategicznych.</p>
7	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów	Dodanie w dokumencie części dot. systemu wdrażania i monitorowania realizacji KPEiK, w tym ewentualnie systemu bieżącej aktualizacji.	Proponujemy, aby w dokumencie przedstawić część opisową, określającą zaplanowany system wdrażania i monitorowania jego realizacji. Zagadnienie to powinno być integralną częścią każdego dokumentu o charakterze strategicznym. Opis powinien wskazać właściwego ministra, w tym urząd zapewniający odpowiednią obsługę, który będzie odpowiedzialny za koordynację wdrażania KPEiK, a także opis

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					całego systemu realizacji i monitorowania efektów realizacji poszczególnych działań – w tym wskaźniki i mierniki.
8	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów	Dodanie nowej części dokumentu - katalog działań priorytetowych	<p>Proponujemy, aby w aKPEiK uwzględnić nową część dokumentu, w której przedstawione zostałyby kluczowe/priorytetowe dla polityki klimatyczno-energetycznej działania.</p> <p>Przedstawienie w dokumencie listy działań, które są kluczowe, i na których skupiać się powinna uwaga w procesie transformacji jest istotne z punktu odpowiedniego zarządzania procesem transformacji. Zestawienie kluczowych projektów, z odniesieniem ich do obowiązujących dokumentów strategicznych, jest dobrą praktyką, obecną np. w PEP2040.</p>
9	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne: zasady transformacji energetycznej	<p>Przywiązanie większej uwagi do zasad:</p> <p>„efektywność energetyczna przede wszystkim” (EEF);</p> <p>„nie wyrządzać poważnych szkód” (DNSH);</p> <p>zasady kaskadowego wykorzystania biomasy</p> <p>„zanieczyszczający płaci”</p>	<p>O ile pierwsza i czwarta ze wspomnianych zasad pojawia się w treści aKPEiK, o tyle dwie pozostałe są w zasadzie ominięte zarówno w treści, jak i w logice dokumentu. Omówienie zasady EEF ogranicza się przy tym głównie do rozdziałów o efektywności energetycznej, a tymczasem logika tej zasady każe stosować kryterium efektywności dosłownie od każdego działania podejmowanego w ramach zielonej transformacji – treść dokumentu, w tym ogólnikowość zapisów dot. GOZ, podaje jednak w wątpliwość konsekwentne zastosowanie EEF w tworzeniu aKPEiK.</p> <p>Zasada DNSH w istotny sposób wpływa na procesy planowania i rozwoju infrastruktury, a w tym zakresie Polska będzie musiała podjąć ogromne wysiłki. Wpływ zasady na przebieg i koszt procesów planowania i budowy infrastruktury powinien zostać co najmniej odnotowany, jeśli nie przeanalizowany, a stosowanie zasady – zapewnione w treści planu. Rekomendujemy przedstawienie – i tam, gdzie to konieczne, zaproponowanie - mechanizmów zapewniających praktyczną i prawdziwą realizację zasady DNSH w toku realizacji działań opisanych w Planie.</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>Wreszcie, zasada kaskadowości wydaje się pominięta w rozważaniach dot. roli biomasy w miksie energetycznym, zarówno w dokumencie głównym, jak i w scenariuszach WEM i WAM. Ponieważ zasada zakłada jak najbardziej efektywne i jak najdłuższe wykorzystanie surowca, a wykorzystanie energetyczne biomasy dopiero jako ostatni etap cyklu życia surowca i najniższy priorytet w stosunku do innych zastosowań (np. jako materiału budowlanego). Zasada wpływa w szczególności na dostępność na cele energetyczne zwłaszcza leśnej biomasy stałej. Rekomendujemy ponowne przeanalizowanie roli biomasy w Planie (np. w sektorze budynków) z uwzględnieniem tej zasady oraz dodanie działania polegającego na przeanalizowaniu potencjału zrównoważonego pozyskania biomasy w Polsce i na tej podstawie opracowanie międzysektorowej polityki wykorzystania biomasy w Polsce jako punktu odniesienia dla poszczególnych działań sektorowych (z terminem realizacji np. do końca 2025 r.)</p> <p>Zasada „zanieczyszczający płaci” (ang. polluter pays principle – PPP), mówi o tym, że kto powoduje zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia, a kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu. Choć ta zasada jest stosowana w wielu przypadkach, została wspomniana jedynie w dwóch miejscach w projekcie aKPEiK. Warto powołać się na tę zasadę w kontekście programów wsparcia realizowanych przez NFOŚiGW, Działania 35. Opłata paliwowa i opłata emisyjna, a także innych obszarów, w których jest realizowana.</p>
10	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów	Brak uwzględnienia CBAM w Planie	Szczegóły wdrożenia mechanizmu CBAM wiążą się wciąż z wieloma niepewnościami, jednak przygotowanie się na jego bliskie wdrożenie wydaje się niezbędne. Plan nie zawiera obecnie praktycznie żadnych działań związanych z wdrożeniem CBAM ani też analiz dotyczących wpływu mechanizmu na

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>polski import czy sytuacje polskich przedsiębiorców, w tym na ewentualne potrzeby działań w zakresie pomocy firmom w adaptacji do warunków działania CBAM. Brakuje również analizy zagrożeń i możliwości dla polskich przedstawicieli 6 sektorów, jakie objęte zostaną CBAM w pierwszej kolejności.</p> <p>Rekomendujemy dodanie do Planu analiz, prognoz i działań związanych z przygotowaniem do wdrożenia CBAM, lub też dodanie działania zakładającego przygotowanie odpowiednich dokumentów i rozwiązań w najbliższych miesiącach.</p>
11	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów	Brak inicjatywy w określaniu celów krajowych w braku jasnego zobowiązania	<p>Analiza dokumentu aKPEiK wraz z załącznikami wskazuje zauważalną tendencję do przedstawiania prognoz zamiast celów krajowych w obszarach, w których regulacje UE jasno nie wymagają określenia celu/wkładu narodowego. Ostrożność w określaniu niewymaganych celów jest niekorzystna dla jakości procesu planowania. Trudno bowiem wyobrazić sobie możliwość prowadzenia skutecznej polityki w tak złożonych obszarach jak: ogólna redukcja emisji gazów cieplarnianych; redukcja emisji w sektorach ETS; redukcja emisji w elektroenergetyce czy wzrost udziału OZE w tym sektorze; oraz uzyskiwania w rezultacie zgodnych z prognozami (49-70%) bez konkretnych celów szczegółowych. Takie cele, nawet o charakterze indykatoryjnym, pozwalają na monitorowanie postępów, podejmowanie decyzji dot. alokacji finansowania oraz parametrów rozwiązań legislacyjnych..</p> <p>Rekomendujemy wskazanie w oparciu o prognozy o przygotowane w aKPEiK konkretnych celów dla polityki krajowej co najmniej w wymienionych obszarach, a tam gdzie nie jest to możliwe ze względu na brak odpowiednich analiz – dodanie działań służących uzupełnieniu luk wiedzy i wyznaczeniu celów orientacyjnych na potrzeby polityki krajowej.</p>

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
12	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów	Rozbudowa działań na rzecz badań i rozwoju i wzmocnienie powiązań z dekarbonizacją przemysłu	<p>Plan zakłada, że: „Czynnikiem sprzyjającym dekarbonizacji przemysłu może być rozwój badań i rozwoju (B+R) w obszarze procesów przemysłowych i produkcji energii.” Zarysowana w planie polityka badawczo-rozwojowa wydaje się nadmiernie ogólnikowa, szczególnie w odniesieniu do przemysłu i w świetle prognozowanej 7-procentowej luki w emisjach przemysłowych w 2030 r. w porównaniu do poziomów z 1990 r. Brakuje m.in. zmapowania i zestawienia konkretnych obszarów i ośrodków innowacji w Polsce z potrzebami sektorów przemysłu w zakresie innowacji, a więc między potencjalnymi dostawcami a odbiorcami innowacji. Brakuje także określenia działań na rzecz organizowania ekosystemu innowacji, tzn. systemu instytucji ułatwiającego przepływ innowacji w gospodarce, w tym zwłaszcza pomiędzy instytucjami badawczymi (uniwersytety, centra badawcze) a biznesem – mimo istnienia takich instytucji jak PAN, NCN, NCBR, Sieć Łukasiewicz, nie są przedstawione ani pomysły na konkretne wykorzystanie istniejącego ekosystemu instytucjonalnego, ani też potrzeby i rozwiązania w zakresie jego uzupełnienia lub rozbudowy (można zakładać, że konkretne rozwiązania przyniosłoby przyszłe Działanie 137. Aktualizacja Polityki Naukowej Państwa). Podobnie brakuje konkretnych rozwiązań w zakresie współpracy międzynarodowej oraz wskazania właściwych instytucji i partnerstw. Wreszcie, Działanie 135. Stopniowy wzrost nakładów budżetowych na B+R (badania i rozwój), w tym w obszarach sprzyjających transformacji do gospodarki neutralnej klimatycznie wydaje się zapowiadać zbyt ograniczony zastrzyk finansowy – wedle danych Eurostatu Polska znajduje się na ogół w okolicach 19 pozycji pod względem wydatków na naukę, a pod względem innowacji – około 24 miejsca w UE. Jeżeli polski sektor B+R ma odegrać rolę w polskiej transformacji, niezbędne będzie szybkie i zauważalne podwyższenie finansowania.</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>Rekomendujemy stworzenie bardziej szczegółowego zestawu działań organizacyjnych i finansowych w zakresie B+R, w oparciu o i w powiązaniu z analizą potrzeb w gospodarce, w tym zwłaszcza w przemyśle.</p>
13	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. brakujących elementów	Brak pełnej identyfikacji możliwości związanych z rozszerzeniem systemu ETS	<p>Działanie 1. Uczestnictwo w systemie handlu emisjami EU-ETS w obecnym brzmieniu stanowi jedynie afirmację wykonania zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w UE. Wydaje się ono przy tym dobrym punktem wyjścia do podjęcia refleksji nie tylko nad wyzwaniem, ale też dodatkowymi możliwościami związanymi z reformą i rozszerzeniem ETS – głównie w zakresie pozyskiwania i wydatkowania nowych środków. Załącznik 5 dostrzega redystrybucję środków w ramach Społecznego Funduszu Klimatycznego i Funduszu Modernizacyjnego, jednak te instrumenty nie muszą obejmować całości nowych środków z systemu w dyspozycji państwa.</p> <p>Rekomendujemy zaprognozowanie możliwej skali spodziewanych dodatkowych przychodów z systemu ETS oraz możliwości ich wydatkowania, w szczególności na poprawę parametrów emisyjności w sektorach nowo objętych systemem.</p>
14	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne dot. doprecyzowania elementów	Niejasny sposób monitorowania i oceny wykonywania planu	<p>O ile sama treść planu ze względu na wysoki poziom ogólności może utrudniać proces monitorowania i oceny postępów w jego realizacji, o tyle Plan nie wskazuje też w sposób jasny, jakie podmioty i w jaki sposób dokonywać będą wewnętrznej, krajowej oceny i weryfikacji postępów w realizacji zarysowanych w planie działań.</p> <p>Rekomendujemy określenie mechanizmów oceny ex post dla planu oraz odpowiedzialnych instytucji, ze wskazaniem, że zarówno ocena, jak i korekty planu powinny być dokonywane przez ciała mające moc decyzyjną w ramach polityki państwa oraz dostęp do znacznych zasobów analitycznych.</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
15	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne	Harmonogramy odejścia od paliw kopalnych	<p>Dostępnych jest wiele tabel wskazujących na wykorzystanie paliw kopalnych, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tabela 2.3. Zużycie energii finalnej w podziale na paliwa i nośniki [ktoe] • Tabela 2.4. Zużycie nieenergetyczne w podziale na paliwa [ktoe] • Tabela 2.8. Wsad paliwowy na potrzeby wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej [ktoe] • Tabela 2.9. Wsad paliwowy w pozostałe procesy konwersji [ktoe] • Tabela 2.13. Produkcja ciepła w indywidualnych źródłach ciepła w podziale na paliwa i nośniki energii [PJ] • Tabela 3.8. Produkcja energii elektrycznej brutto [TWh] – scenariusz WAM <p>Brakuje jednak jednoznacznych harmonogramów odchodzenia od ich stosowania, w szczególności dla gazu ziemnego i ropy naftowej, dla których w powyższych tabelach wskazywany jest wręcz wzrost zużycia.</p> <p>Istotnym elementem w tym obszarze jest Harmonogram likwidacji wyeksploatowanych mocy wytwórczych energii elektrycznej z załącznika 3. Jest on jednak niekompletny, gdyż dotyczy tylko wyeksploatowanych jednostek i tylko energetyki.</p> <p>Przykładem z innych dokumentów, które warto przywołać jest odejście od spalania węgla w gospodarstwach domowych w miastach do 2030 r., na obszarach wiejskich do 2040 r.; przy utrzymaniu możliwości wykorzystania paliwa bezdymnego do 2040 r., na które wskazuje Polityka Energetyczna Polski do 2040 roku. W tym przypadku harmonogram dotyczy jedynie ogrzewania węglem w budynkach, co również jest niewystarczające.</p> <p>W aKPEiK należałoby wskazać (orientacyjne) daty wycofania wykorzystania stosowanych w Polsce paliw kopalnych z poszczególnych sektorów gospodarki</p>

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
16	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne	Harmonogram zakończenia wsparcia finansowego dla paliw kopalnych	<p>W załączniku 6 z odpowiedziami na zalecenia Komisji Europejskiej wskazano, że Aktualnie nie jest możliwe określenie terminu wycofania dopłat do paliw kopalnych, gdyż w przejściowym okresie ich wykorzystanie będzie niezbędne zarówno z przyczyn technicznych, organizacyjnych, jak i ekonomicznych (Zał. 6, str. 18).</p> <p>Warto podkreślić, że państwa członkowskie, a więc również Polska, powinny stopniowo wycofywać swoje dotacje na paliwa kopalne, zgodnie z zaleceniem zawartym w Unijnym programie działań w zakresie środowiska do 2030 r. (Environment Action Programme – EAP) i przesunąć finanse publiczne w kierunku wsparcia przyjaznego dla klimatu . Państwa członkowskie są też zobowiązane do uwzględnienia w swoich rocznych krajowych raportach dotyczących postępu w dziedzinie energii i klimatu informacji na temat wycofywania dotacji do paliw kopalnych . Stworzenie harmonogramu zakończenia wsparcia finansowego dla paliw kopalnych jest więc mocno zalecane i powinno znaleźć się w akPEiK.</p>
17	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne	Brak celu dla innowacyjnej OZE	<p>W kontekście innowacji, należy zauważyć, że Plan nie zawiera odniesienia do definicji „innowacyjnej technologii odnawialnej” zawartej w art. 2. pkt 14 nowej Dyrektywy RED ani do celu 5% udziału takich technologii w nowych mocach zainstalowanych. Plan nie analizuje ani nie adaptuje definicji do krajowego kontekstu technologicznego w zakresie OZE.</p> <p>Rekomendujemy uwzględnienie kwestii innowacyjnych technologii OZE w trajektorii rozwoju nowych mocy do 2030, w tym określenie orientacyjnego znaczenia definicji z Dyrektywy w polskim kontekście (tj. technologii i parametrów spełniających jej wymogi) i dążenie do realizacji celu 5%</p>
18	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne	Czysta energia i transport w regionach węglowych	<p>Planowany jest rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie całej Polski, ale nie wskazano jakie działania będą prowadzone konkretnie w regionach uzależnionych od węgla. Ogólnokrajowe cele rozwoju OZE są bardzo istotne, ale to</p>

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>regiony węglowe będą tymi, które w największym stopniu potrzebują czystej energii. Co więcej, są to obszary, które mogą zostać priorytetowo potraktowane pod kątem rozwoju Obszarów Przyspieszonego Rozwoju OZE. Rekomenduje się uwzględnienie aspektów terytorialnych w informacjach dotyczących rozwoju czystej energetyki.</p> <p>W treści aKPEiK brakuje również specjalnych i specyficznych dla regionów węglowych polityk i środków promujących inteligentną i zrównoważoną mobilność (zarówno na terenach najbardziej dotkniętych w ramach regionu objętego transformacją, jak i łączących go z innymi regionami). Rekomenduje się uwzględnienie konkretnych polityk dla tych obszarów.</p>
19	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne	Neutralność klimatyczna	<p>2050 rok jako data osiągnięcia neutralności klimatycznej jest wspomniana w kontekście Unii Europejskiej, a nie czasu, gdy uda się ją osiągnąć w Polsce. O ile aKPEiK dotyczy krótszej perspektywy niż 2050 rok, bo uwzględnia cele do 2030 roku, to osiągnięcie neutralności klimatycznej nie jest jednorazowym działaniem, ale wieloletnim procesem, który powinien już być realizowany. Warto na to zwrócić uwagę w aKPEiK i nakreślić harmonogram osiągnięcia neutralności klimatycznej również w Polsce.</p>
20	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.2.2. Redukcja emisji GC z ciepłownictwa, w tym rozwój OZE Działanie 81. Rozwój ekologicznych i efektywnych systemów ciepłowniczych	Potrzeba doprecyzowania kluczowego działania systemowego dla transformacji ciepłownictwa	<p>Opis polityk oraz lista działań dla celu 1.2.2 pomija kwestie kształtowania ogólnych ram rynku ciepłownictwa w Polsce, w tym możliwość zmian sposobu taryfowania w kierunku wynagradzania za zapewnianie komfortu cieplnego, co byłoby zmianą systemową, która zachęcałaby do inwestycji w zeroemisyjne rozwiązania również po stronie zarządzania popytem na ciepło. Jedyne odwołanie do taryfowania dotyczy rozliczeń związanych z wykorzystaniem środków z bezpłatnych uprawnień. Należałoby rozbudować działanie 81 o kierunkowe zapisy dot. planowanych zmian wspierających rozwój systemów ciepłowniczych, ze wskazaniem terminu i podmiotu odpowiedzialnego za przedstawienie pakietu zmian dla sektora.</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
21	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.2.3. Redukcja emisji GC z transportu, w tym rozwój OZE i elektromobilności	Rozwój i popularyzacja transportu publicznego jako narzędzia służące także do obniżania emisji GC z transportu	Niewystarczające uwzględnienie rozwoju oferty przewozowej i popularyzacji transportu publicznego w opisie, działaniach i celach związanych z redukcją emisji w sektorze transportu w Polsce. Powyższy cel i opis z nim związany skupia się prawie wyłącznie rozwoju elektromobilności i popularyzacji biopaliw, zarówno w kontekście transportu indywidualnego, jak i publicznego, co jest niezwykle istotne, ale stanowi to jedynie część odpowiedzi. Brakuje celu dotyczącego obniżenia emisji w transporcie, który powinien być ważniejszym dla polityki klimatycznej wskaźnikiem niż udział OZE. W opisie brakuje zaznaczenia konieczności przełamania wieloletnich problemów z dostępnością i ofertą przewozową transportu publicznego na wielu obszarach kraju (zwłaszcza na obszarach wiejskich), które są konieczne elementem na drodze do zmniejszania uzależnienia od transportu indywidualnego, który generuje największe emisje w sektorze. Sam nowy nisko i zeroemisyjny tabor nie zmienia znacząco sytuacji w sektorze. Problemy te są konsekwencją systemowych zaniedbań, takich jak np. zbyt rozdrobniona organizacja transportu publicznego, niedobór środków na pokrycie kosztów stałych i brak cyfryzacji danych związanych z tym sektorem (w tym rozkładów jazdy). Zwiększenie popularności, nakładów i rozwój oferty przewozowej transportu publicznego jest szczególnie ważny wobec wdrażania systemu ETS2 od 2027 lub 2028 r., który bezpośrednio zwiększy koszty paliwa także dla odbiorców indywidualnych.
22	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Scenariusz WAM: 1.1.4. Prognozy rozwoju OZE z uwzględnieniem dodatkowych polityk i środków	Redukcja emisji z transportu drogowego poprzez elektryfikację	Cytat „Sektor transportu jest tym obszarem, w którym zwiększanie udziału OZE w ogólnym zużyciu energii będzie dużym wyzwaniem. Jak powszechnie wiadomo, możliwości wdrażania biopaliw i biokomponentów są ograniczone względami technicznymi i ekonomicznymi. Największe nadzieje pokłada się więc w elektryfikacji transportu drogowego, która biorąc pod uwagę stopień zamożności społeczeństwa, niekoniecznie będzie przebiegać według założonego w analizie scenariusza.”

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					Cytat ten sugeruje na zaniechanie podejmowania działań w omawianym obszarze. Jeżeli elektryfikacja jest postrzegana jako priorytetowy obszar z potencjałem uzyskania rezultatów, a przystępność cenowa jest zidentyfikowaną barierą dla wzrostu udziału pojazdów elektrycznych, rekomendujemy zidentyfikowanie i przedstawienie dodatkowych lub bardziej skonkretyzowanych rozwiązań i działań zmierzających do poprawy sytuacji, czy to za pomocą instrumentów finansowych, czy pozafinansowych
23	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.2.3. Redukcja emisji GC z transportu, w tym rozwój OZE i elektromobilności	platformy bezzałogowe i statki elektryczne (eVTOL)	<p>W sytuacji, gdy pod znakiem zapytania stoi wspomniana wyżej kwestia dostatecznie szybkiej elektryfikacji transportu samochodowego, wzmianka o eVTOL wydaje się przedwczesna. Dodatkowo, sama koncepcja w miastach – zwłaszcza w polskich miastach o niskim poziomie wertykalności architektury i umiarkowanych w skali świata populacjach - eVTOL budzi wiele zastrzeżeń, od energochłonności, poprzez bezpieczeństwo, aż po poziomy hałas – i w obecnej skrótowej formie może budzić wątpliwości w kontekście realizacji celów KPEiK.</p> <p>Rekomendujemy albo rozwinięcie tego zagadnienia w bardziej rozbudowaną koncepcję określającą warunki rozwoju omawianej technologii w sposób zgodny z celami dekarbonizacji, albo jego pominięcie w treści KPEiK.</p>
24	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	<p>Działanie 62. Wsparcie rozwoju biogazowni rolniczych.</p> <p>Działanie 64. Wsparcie rozwoju gospodarki wodno-ściekowej.</p>	Brak konkretnych planów dot. biogazu odpadowego (składowiskowego, komunalnego)	<p>Mimo dostrzegania w KPEiK potencjału biogazu rolniczego oraz obecności pewnych danych dot. biogazu odpadowego i komunalnego w załącznikach, temat jest w zasadzie pominięty na etapie projektowanych działań.</p> <p>Wydaje się, że w kontekście przewidywanego zapotrzebowania na biogaz oraz ze względu na wdrażanie podejścia GOZ w gospodarce odpadami, stworzenie koncepcji zagospodarowania odpadowych źródeł biogazu o charakterze innym niż rolniczy byłoby wskazane.</p> <p>Rekomendujemy zbadanie barier i działań niezbędnych dla lepszego wykorzystania ww. źródeł biogazu.</p>

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
25	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.2.3. Redukcja emisji GC z transportu, w tym rozwój OZE i elektromobilności	Braki w zakresie działań związanych z rozwojem infrastruktury paliw alternatywnych zgodnie z rozporządzeniem AFIR	<p>Plan</p> <ul style="list-style-type: none"> nie przedstawia dokładniejszych szacunków dot. liczby i rozmieszczenia geograficznego obiektów, wyszczególnienia zapotrzebowania związanego z infrastrukturą ładowania w planach rozbudowy i prognozowanych kosztach dla sieci przesyłowych i dystrybucyjnych nie zapewnia realizacji części wymogów dostępności infrastruktury wynikających z rozporządzenia AFIR, m.in. z artykułu <p>O ile uznaje się pewien stopień niepewności związanej z rozwojem rynku pojazdów EV wpływający na planowanie infrastruktury, o tyle w niniejszym dokumencie zgłoszono również uwagi dotyczące braków w opisie działań na rzecz wsparcia rozwoju tego rynku. Rekomendujemy rozbudowanie tych obszarów: wzrostu udziału pojazdów, redukcji emisji z transportu drogowego i rozbudowy rynku i infrastruktury paliw alternatywnych – w sposób bardziej zintegrowany niż w obecnej wersji dokumentu, zaplanowanie i skoordynowanie działań w takich obszarach, by zwiększyć szczegółowość planów i tym samym – najprawdopodobniej także przewidywalność rezultatów.</p>
26	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.2.3. Redukcja emisji GC z transportu, w tym rozwój OZE i elektromobilności	Braki w zakresie redukcji emisji z pojazdów drogowych	<p>Plan</p> <ul style="list-style-type: none"> nie określa samodzielnej trajektorii redukcji emisji dla transportu drogowego nie określa trajektorii na rzecz osiągnięcia celu redukcyjnego emisji do 2030 r.: 55% dla osobowych i 50% dla lekkich pojazdów dostawczych względem 2021 r. nie uwzględnia należyte celu osiągnięcia 100% redukcji emisji z samochodów i lekkich pojazdów dostawczych do 2035 roku zakłada stosowanie klasyfikacji norm emisji zanieczyszczeń Euro, ale nie zawiera analizy implikacji

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>wpływu norm Euro 7 na sektor transportu drogowego i flotę pojazdów w Polsce ani konkretnych działań odpowiadających wynikom takiej analizy</p> <ul style="list-style-type: none"> nie bada w sposób pogłębiony możliwości uzyskania dodatkowych synergii między procesem rozwoju infrastruktury AFIR a zacieśnianiem standardów emisji dla pojazdów drogowych <p>Rekomendujemy rozbudowanie analiz, prognoz i odpowiadających ich wynikom działań do transportu drogowego, szczególnie że jest to ten obszar, w którym plan wskazuje na niemożliwość osiągnięcia 29% celu OZE właśnie dla sektora transportu – nawet jeśli faktycznie jest to niemożliwe, każda dodatkowa redukcja emisji lub wzrost udziału OZE jest bezcenny.</p>
27	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.2.3. Redukcja emisji GC z transportu, w tym rozwój OZE i elektromobilności	Brak szczegółowych zapisów dot. działań na rzecz skierowania środków z EU ETS na finansowanie dekarbonizacji lotnictwa.	Tekst Planu zawiera stwierdzenie „Głównym źródłem finansowania tych działań [wsparcie produkcji SAF i RFNBO w Polsce] powinny być środki pochodzące z opłat operatorów statków powietrznych za umarżanie uprawnień do emisji w ramach systemu EU ETS.”, jednak na liście działań brakuje odpowiedniego zapisu wdrażającego ten postulat w życie (np. powołanie dedykowanego funduszu lub zapewnienie alokacji w ramach szerszego funduszu zarządzającego przychodami z EU ETS).
28	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	<p>Działanie 46. Zapewnienie dostępności paliw alternatywnych w portach morskich.</p> <p>Działanie 47. Wdrażanie innowacyjnych technologii w zarządzaniu ruchem statków morskich.</p> <p>Działanie 50. Poprawa infrastruktury portów lotniczych.</p>	Brak szczegółowych danych o stanie wyjściowym i planowanych działaniach	<p>Transformacja transportu lotniczego wydaje się być potraktowana zdawkowo: brakuje oszacowania potrzeb w zakresie modernizacji infrastruktury, określenia priorytetów (np. które lotniska miałyby być modernizowane jako pierwsze).</p> <p>Rekomendujemy przedstawienie bardziej kompleksowego planu sektorowego dla lotnictwa, dokładniej określającego potrzeby sektora i uwzględniającego bardziej konkretne dane i plany z uwagi na znaczenie transportu lotniczego dla mobilności towarów i osób.</p> <p>Analogiczne uwagi i rekomendacje można przedstawić także dla transportu morskiego. Dokładniejsze zmapowanie</p>

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
			Działanie 51. Wdrożenie innowacyjnych rozwiązań w ruchu lotniczym		zapotrzebowania na paliwa alternatywne, potrzeb w zakresie zapewnienia dostępu do elektryfikacji w portach morskich oraz prognozach ruchu statków i przefadunków powinno iść w parze z przedstawieniem odpowiadającego zidentyfikowanym potrzebom planu działań.
29	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.2.4. Redukcja emisji GC w przemyśle	Pominięcie elektryfikacji przemysłu jako jednej z ważnych ścieżek redukcji emisji	Bezpośrednia elektryfikacja pozwalająca na zastąpienie wykorzystania paliw kopalnych w przemyśle jest jednym z istotnych sposobów na dekarbonizację i zwiększenie udziału OZE w sektorze (zob. np. oszacowania potencjału elektryfikacji w raporcie GEI https://www.globalefficiencyintel.com/electrifying-european-industry). Jednocześnie jest wyzwaniem dla sektora biorąc pod uwagę obecne problemy z zapewnieniem wystarczającego wolumenu zeroemisyjnej energii. Koordynacja elektryfikacji przemysłu oraz wzrostu produkcji energii z OZE powinno być jednym z działań przypisanych do Celu 1.2.4.
30	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.4.1. Cel w zakresie jakości powietrza	Brak dodatkowych działań w odpowiedzi na zidentyfikowane ryzyko nieosiągnięcia celu odejścia od węgla w budynkach w 2040 r.	Pomimo celu wycofania węgla z gospodarstw domowych do 2040 r. Plan stwierdza że „Choć aktualne prognozy wskazują, że w 2040 r. w gospodarstwach domowych wykorzystywany będzie węgiel kamienny do celów grzewczych na poziomie ok. 0,8 mln t, ale będzie on wykorzystywany w kotłach zainstalowanych w ostatnich latach, czyli o wysokiej sprawności i niskiej emisyjności.” Taki zapis wskazuje na rażącą niespójność między deklarowanym celem, diagnozą prognostyczną a zestawem planowanych działań. Uzyskane wyniki prognostyczne wskazują na konieczność sformułowania dodatkowych działań pozwalających na wymianę kotłów zainstalowanych w ostatnich latach (np. przez zmianę zasad działania programu Czyste Powietrze) oraz podjęcie pilnych działań w celu zaprzestania instalacji nowych kotłów wykorzystujących węgiel kamienny w Polsce. Brak odpowiednich działań będzie skutkowało m.in. pozostawieniem licznych gospodarstw domowych bez wsparcia przy wdrożeniu systemu ETS2.

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
31	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 2.1.2. Wkład Polski w zakresie finalnego zużycia energii	Wąski katalog działań w porównaniu do zidentyfikowanej luki w redukcji finalnego zużycia energii	<p>Pomimo identyfikacji zauważalnej luki pomiędzy trajektorią KPEiK a docelową trajektorią wyliczoną dla Polski na podstawie Dyrektywy EED, katalog działań pozostaje ograniczony, choć na tle reszty dokumentu cel ten wyróżnia się relatywnie dużą liczbą instrumentów finansowych. Jednak zgodnie z implikacjami zasady „Efektywność energetyczna przede wszystkim”, oszczędności w zakresie finalnego zużycia energii mają kluczowe znaczenie, ponieważ każdy zaoszczędzony gigawat po stronie popytowej oznacza redukcję niezbędnych inwestycji w nowe moce wytwórcze (w tym w pierwszej kolejności te o wyższej emisyjności).</p> <p>W związku z tym, wskazane byłoby ponowne, dokładniejsze przemyślenie dostępnych opcji działań w tym zakresie.</p>
32	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Wymiar 2 – Efektywność energetyczna Działanie 95. Rozwój audytów energetycznych i systemów zarządzania energią.	Szczątkowa wzmianka o obowiązku wdrożenia audytów energetycznych.	<p>Plan identyfikuje wynikający z Dyrektywy EED obowiązek wdrożenia audytów energetycznych i systemów zarządzania energią, jednak nie identyfikuje objętej nim grupy podmiotów, nie odnotowuje kryteriów zużycia zobowiązujących podmioty do wdrożenia wymienionych rozwiązań i – co najistotniejsze – w oparciu o te bazowe informacje nie mapuje prognozowanej skali tych obowiązków.</p> <p>Rekomendujemy przynajmniej możliwie dokładne zmapowanie, które spółki publiczne będą miały obowiązek wdrażania audytów/systemów zarządzania oraz działań, jakie należy podjąć w celu wsparcia i usprawnienia realizacji tego wymogu.</p>
33	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Wymiar 2 – Efektywność energetyczna – Uwagi ogólne	Pominięte działania na rzecz monitorowania charakterystyki energetycznej centrów danych od 2024 r.	<p>W porównaniu do lutowej wersji Planu, pojawiła się w nim wzmianka o wpływie sektora ICT na zużycie energii w przemyśle (Cel 1.2.4.). Jednak ponownie pominięty został skonkretyzowany wymóg EED w zakresie Wymiaru 2: Efektywność energetyczna, dotyczący monitoringu charakterystyki energetycznej centrów danych oraz przepisów dot. wykorzystania w nich ciepła odpadowego.</p> <p>Rekomendujemy przedstawienie działań zapewniających realizację stosownych przepisów (przede wszystkim artykułu 12, art. 26 pkt. 6) Dyrektywy EED</p>

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
34	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Obszar 2.2. Niskoemisyjne budownictwo	Brak rozbudowanych harmonogramów i kamieni milowych	<p>Plan wykazuje niski poziom szczegółowości i pomija szereg istotnych informacji w sektorze o dużym znaczeniu dla redukcji emisji, udziału OZE i sprawiedliwego przebiegu transformacji. W szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Plan nie wskazuje trajektorii redukcji emisji w sektorze, a jedynie trajektorię wzrostu udziału OZE (choć są one ściśle powiązane, nie są tożsame) • Plan nie wyróżnia oddzielnej trajektorii dla budynków publicznych, choć określa średnie ogólne tempo renowacji na poziomie nie mniejszym niż 3,8% • Plan wskazuje ogólne dążenie do spełnienia standardów zeroemisyjności, ale nie wskazuje konkretnych wskaźników realizacji tego celu i nie prezentuje precyzyjnego harmonogramu podejmowanych działań, takich jak ocena przepisów. Tymczasem szybka realizacja działań naszkicowanych np. w celu 2.2.2. jest niezbędna do zapewnienia faktycznej, a nie nominalnej zgodności nowego budownictwa z podwyższonymi standardami emisyjności • Dokument nie przedstawia również konkretnego planu współpracy z interesariuszami: w tym samorządami i branżą budowlaną; na rzecz realizacji celu zapewnienia bezemisyjności nowego budownictwa <p>Rekomendujemy istotne wzmocnienie wskazanego obszaru, w tym, na ile to konieczne, robudowaie podstawy analitycznej zawartej w scenariuszach.</p>
35	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel 2.2.1 Redukcja potrzeb energetycznych istniejących budynków	Błędne przywołanie definicji głębokiej i płytkiej termomodernizacji z DSRB	<p>Definicje dwóch rodzajów termomodernizacji nie są zgodne z logiką przedstawioną w DSRB, zgodnie z którą głęboka termomodernizacja pozwala na osiągnięcie docelowego stanu budynku (spełnienie wymogów związanych z oszczędnością energii i izolacyjnością cieplną zawarte w rozporządzeniu WT, a jeżeli jest to uzasadnione z technicznego i ekonomicznego punktu widzenia – umożliwiającą osiągnięcie niższych wartości wskaźnika rocznego zapotrzebowania na nieodnawialną energię pierwotną EP od określonych w rozporządzeniu WT), a</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					termomodernizacja płytka jest działaniem cząstkowym na drodze do osiągnięcia docelowej głębokiej termomodernizacji (str. 6 DSRB). Płytkowa termomodernizacja może, ale nie musi się ograniczać do wymiany źródła ciepła. Logika DSRB jest spójna z logiką znowelizowanej dyrektywy EPBD, która zakłada osiągnięcie docelowego standardu (zgodnie z EPBD: zeroemisyjnego) przez renowację budynków do 2050 r.
36	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel 2.2.1 Redukcja potrzeb energetycznych istniejących budynków	Błędne przywołanie celów z DSRB	Zapis „W latach 2021-2050 termomodernizacji zostanie poddanych 751 tys. budynków, przy czym do 2030 r. – 236 tys. budynków, w latach 2030–2040 – 271 tys., 2040–2050 – 244 tys.” jest błędną interpretacją Schematu 7 w DSRB, który przedstawia średnie roczne tempo modernizacji dla poszczególnych dekad. Zapis ten może zostać wykasowany, gdyż poprawna interpretacja Schematu 7 jest tożsama z kolejnym zdaniem „w latach 2021-2050 – skumulowana liczba termomodernizacji (w każdym budynku w tym okresie może być kilka termomodernizacji) zostało zaplanowanych około 7,5 mln termomodernizacji ogółem, przy czym: w latach 2021-2030 – 2,4 mln; 2031-2040 – 2,7 mln; 2041-2050 – 2,4 mln.”
37	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 3.5.1. Zapewnienie bezpiecznych dostaw (importu) paliwa jądrowego	Pominięta kwestia utylizacji i nieprolifracji odpadów jądrowych	<p>Nie są to kwestie dotyczące wąsko rozumianego bezpieczeństwa energetycznego, ale w przypadku kraju planującego rozwój cywilnej energetyki jądrowej wskazane jest podkreślenie świadomości problemu właściwej utylizacji odpadów jądrowych oraz zapobiegania proliferacji materiałów radioaktywnych.</p> <p>Rekomendujemy poświęcenie większej uwagi w omówieniu problemu nie tylko kwestii importu, ale także przygotowaniu Polski do właściwej utylizacji paliwa jądrowego oraz zapewnienia nieprolifracji materiału jądrowego.</p>
38	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Działanie 119. Wdrażanie wielkoskalowej energetyki jądrowej	Kwestia działań w razie opóźnienia projektu	Według danych z 2017 r., 63% realizowanych w owym czasie projektów jądrowych uległo opóźnieniu w stosunku do harmonogramu. Zgodnie z danymi w Scenariuszy WAM, elektrownia jądrowa ma dostarczać do systemu 9,5 TWh brutto od 2035 r. Wobec faktu, że wciąż nie jest gotowy model

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>finansowania ww. elektrowni, opóźnienie realizacji w stosunku do zakładanego terminu w roku 2035 staje się coraz bardziej realne. KPEiK nie wydaje się przedstawiać alternatywnego planu uzupełnienia tego ubytku</p> <p>Rekomendujemy przedstawienie planu działań zaradczych na wypadek opóźnienia lub analizy wrażliwości obrazującej zachowanie systemu w razie opóźnienia oddania mocy jądrowych. Alternatywnie rekomendujemy odesłanie do i przytoczenie podstawowych założeń właściwych, już istniejących planów.</p>
39	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 3.7.1. Zapewnienie wystarczalności mocy	Kwestia wpływu cen energii na konkurencyjność polskiej gospodarki na tle sąsiednich krajów UE	<p>Tabele 3.3 i 3.4 w scenariuszu WAM skupiają się (słusznie) na zapewnieniu dostępności mocy, ale KPEiK w zakresie elektroenergetyki nie podejmuje przy tym osobnego problemu stosunku cen w Polsce do państw sąsiednich czy prognoz dot. średniej ceny na rynku UE. Kwestia jest wzmiankowana na stronach 93 (ryzyko rynkowe) i na stronie 101 Scenariusza WAM, ale poza stwierdzeniem o trudności przewidzenia trendów cenowych, Plan nie podejmuje wysiłku przynajmniej poglądowej oceny tego ryzyka.</p> <p>Rekomendujemy podjęcie próby pozyskania lub sporządzenia prognoz dot. kształtowania się cen energii przynajmniej w krajach sąsiadujących z Polską i zestawienie ich ze spodziewanym (nawet o 13% do 2030 r.) trendem spadku cen energii elektrycznej w Polsce. Będzie to miało znaczenie zarówno dla prognozowanego poziomu importu energii elektrycznej netto, jak i pozycji konkurencyjnej energochłonnych branż.</p>
40	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 3.7.2. Zapewnienie elastyczności systemu elektroenergetycznego dla lepszej integracji OZE Działanie 122. Działania w zakresie zwiększenia elastyczności systemu	Konieczność uszczegółowienia kluczowych działań dla powodzenia transformacji energetycznej	Reformy rynku energii elektrycznej oraz mechanizmów zarządzania siecią elektroenergetyczną są kluczowe zarówno dla dalszej skutecznej integracji OZE oraz elektryfikacji gospodarki. Ze względu na ich złożoność techniczną oraz konieczność uwzględnienia perspektyw zróżnicowanych interesariuszy ich wdrożenie wymaga alokowania wystarczającego czasu oraz zasobów ze strony administracji

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
			<p>energetycznego w odniesieniu do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych i dostosowania się do przewidywanych zmian KSE.</p> <p>Działanie 130. Działania w zakresie integracji oraz poprawy funkcjonowania rynku energii elektrycznej.</p>		<p>publicznej, na co wskazują np. przedłużające się prace nad wdrożeniem „Karty Efektywnej Transformacji Sieci Dystrybucyjnych Polskiej Energetyki”, dyskusje wokół rozliczeń dot. linii bezpośrednich czy też wyzwania związane ze skutecznym upowszechnieniem taryf dynamicznych. Dlatego też odpowiednie działania zawarte w aKPEiK powinny jasno określać kierunki zmian, harmonogram prac nad nimi oraz podmioty odpowiedzialne, by zapewnić uporządkowane wdrożenie złożonych reform w tym obszarze.</p>
41	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 3.1.2. Perspektywiczne pokrywanie zapotrzebowania na surowce krytyczne	Alternatywy dla krajowego wydobycia	<p>Mimo relatywnej zasobności znanych i prognozowanych polskich złóż materiałów krytycznych, możliwa jest sytuacja, w której krajowa eksploatacja nie będzie wystarczająca dla pokrycia zapotrzebowania w Polsce i na rynku UE, zwłaszcza w razie wzrostu innowacji i kontynentalnej produkcji zaawansowanych technologii.</p> <p>Wskazane byłoby rozważenie innych opcji zwiększenia podaży materiałów krytycznych, jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • współpraca z krajami UE, wspólne zakupy • zaplanowanie i wdrożenie krajowego programu recyklingu materiałów krytycznych • Zmapowanie możliwości związanych z udziałem polskich interesariuszy w European Raw Materials Alliance • Zmapowanie możliwości polskiego zaangażowania w rozwój partnerstw międzynarodowych i budowy łańcuchów wartości w ramach podejmowanych przez Komisję wysiłków w ramach wspólnej polityki handlowej
42	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 3.2.1. Zapewnienie pokrycia popytu na węgiel	Uzasadnienie opłacalności wykorzystywania krajowego surowca	<p>Sformułowanie „Dostępność krajowego surowca wpłynąć będzie na poziom jego wykorzystania w gospodarce.” – oznacza faktyczne podporządkowanie potrzeb gospodarczych kwestii dostępnego wolumenu węgla. Wskazane jest raczej</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
			kamienny krajowym surowcem		<p>odwrotne podejście, w którym podaż węgla – zarówno krajowego, jak i importowanego – odpowiada faktycznemu popytowi w krajowej gospodarce. Należy przy tym mieć na uwadze długoterminowe zobowiązanie do odejścia od tego paliwa, a więc, w konsekwencji, przejściowy charakter zapotrzebowania.</p> <p>Rekomendujemy pełniejsze uzasadnienie i opisanie działań związanych z kształtowaniem podaży i popytu na węgiel oraz weryfikację prognoz wskazujących na społeczno-gospodarczą zasadność wykorzystywania krajowego węgla w porównaniu do alternatyw.</p>
43	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Scenariusze WEM/WAM, Wymiar 3. Bezpieczeństwo energetyczne: 3.6.Główne źródła importu	Brak analizy ryzyk politycznych i gospodarczych związanych z zidentyfikowanymi importerami oraz ich szczegółowej roli.	<p>O ile jakość informacji poprawiła się w porównaniu do wersji z lutego (wskazano wiodące prognozowane kierunki importu dla różnych produktów energetycznych), o tyle za identyfikacją importerów wciąż nie podążyła głębsza refleksja o ryzykach związanych z zidentyfikowanymi państwami oraz przewidywana skalą importu. Brakuje odpowiedzi na takie przykładowe pytania, jak: jakie zagrożenia geopolityczne mogą wpłynąć na import paliw naftowych z Arabii Saudyjskiej czy gazu z Norwegii, na ile są prawdopodobne i jak im zapobiegać? lub: czy jaki poziom udziału importera rodzi ryzyko nadmiernego uzależnienia, dla jakich krajów ryzyko takie wydaje się prawdopodobne i jak w świetle specyfiki rynku danego produktu można mu zapobiegać?</p> <p>Rekomendujemy poszerzenie analizy ryzyk związanych z importem, w tym także o rozważenie scenariuszy mniej oczywistych (np. skutki zależności gazowej od USA w sytuacji zaostrzenia konkurencji gospodarczej między UE i USA).</p>
44	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Działanie 109. Zwiększanie pojemności i mocy odbioru systemu magazynowania gazu ziemnego	Szczątkowe informacje dot. magazynowania gazu.	Poza ogólnym opisem działania i krótką analizą transgranicznego potencjału magazynowego w Załącznikach Scenariusze WEM i WAM, Plan nie podejmuje próby konkretnego określenia dostępnych pojemności, prognozy zapotrzebowania w kolejnych latach i konkretnych planów rozwoju infrastruktury (ile projektów, wolumen nowej

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>pojemności, koszty), zawierając jedynie odesłanie do planów operatorskich. Przy tym, Plan nie zawiera również wzmianek o zmianach w procesie certyfikacji operatorów infrastruktury magazynowej od 2024 r.</p> <p>Rekomendujemy, z zachowaniem ewentualnych wymogów dot. jawności informacji i bezpieczeństwa infrastruktury, przedstawienie bardziej konkretnych działań w obszarze rozwoju infrastruktury magazynowania gazu.</p>
45	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 4.4.2. Rozwój i integracja energetycznych społeczności lokalnych Również: Uwagi ogólne	Brak szczegółów dot. usprawnienia procedur pozwoleńowych dla OZE	<p>Uwaga zgłoszona jest w odniesieniu do Wymiaru 4, ponieważ tylko tutaj padają sformułowania dotyczące wymogów z art. 16–16e Dyrektywy RED III w zakresie usprawnienia procesu wydawania pozwoleń dla nowych inwestycji w OZE. Jest to jednak uwaga o charakterze ogólnym, ponieważ kwestia ta ma wpływ na większość obszarów tematycznych planu. Plan w dalszym ciągu nie mapuje konkretnych potrzeb i barier w tym zakresie i nie przedstawia propozycji działań odpowiadających na zidentyfikowane bariery proceduralne.</p> <p>Rekomendujemy poszerzenie analizy obecnego stanu procedur dla OZE oraz wskazanie rekomendowanych działań niezbędnych dla zaadresowania zidentyfikowanych barier i niedomagań zgodnie z wymogami Dyrektywy.</p>
46	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Wymiar 4. Wewnętrzny rynek energii, działania 129-131	Niska szczegółowość przedstawionych planów rozwoju i modernizacji sieci elektroenergetycznej, brak oceny w świetle całości kształtu założeń KPEiK	<p>Pomimo powołania się na istniejące plany operatorów w zakresie rozwoju sieci oraz przedstawienia szacunkowych kosztów rozwoju sieci przesyłowej i dystrybucyjnej, towarzyszą im liczne zastrzeżenia dot. trudności w przewidywaniu potrzeb rozbudowy. W efekcie nie tylko podstawowe założenia planów operatorskich (liczba, koszt, czas wykonania planowanych modernizacji itp.) nie zostają przytoczone w Planie, ale nie zostają także przebadane w świetle całościowych jego założeń.</p> <p>Brakuje przejrzystego zestawienia potrzeb w zakresie rozbudowy mocy wytwórczych i zestawienia ich z planami w zakresie rozbudowy sieci, podobnie brak konkretnych danych w zakresie potrzeb związanych z przyłączeniami nowej mocy</p>

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>(np. na str. 52 – potencjał mocy słonecznych jest zmapowany, problem z przyłączeniami jest zidentyfikowany – ale brakuje konkluzji w postaci szacunkowych, konkretnych potrzeb przyłączeniowych i konkretnych planów ich zapewnienia).</p> <p>Rekomendujemy wzmocnienie podstaw analitycznych w zakresie potrzeb i planów rozwoju sieci elektroenergetycznej i doprecyzowanie opisów odpowiadających im działań w Planie, w tym w oparciu o dane zawarte w planach operatorów, jak również zbadanie adekwatności istniejących założeń operatorskich w kontekście treści aKPEiK – zwłaszcza Scenariusza WAM.</p>
47	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	<p>Cel. 4.5.4. Tworzenie zielonych miejsc pracy</p> <p>Cel. 5.1.3. Rozwój kompetencji kadrowych na potrzeby transformacji klimatyczno-energetycznej</p>	<p>Brak informacji dotyczących uwzględnienia grup wrażliwych: kobiet, niepełnosprawnych, osób starszych, młodych dorosłych w rozwoju nowych kompetencji i tworzenia miejsc pracy w procesie transformacji. Brak analizy wpływu zielonej transformacji na bezpieczeństwo i higienę pracy oraz przygotowanie lub kontynuacji środków przeciwdziałania ryzykom.</p>	<p>Sprawiedliwa transformacja powinna polegać na tym, by szczególnie chronić osoby najbardziej narażone jej skutkami i zapewnić im bezpieczeństwo. Obecnie treść aKPEiK nie wyszczególnia działań, które będą takie bezpieczeństwo zapewniały i docierały do grup najbardziej wrażliwych. Rekomenduje się uzupełnienie treści i wskazanie konkretnych działań ochronnych.</p>
48	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Uwagi ogólne	<p>Koordinacja instytucjonalna w zakresie wdrażania sprawiedliwej transformacji między władzami regionalnymi i krajowymi</p>	<p>W Polsce jest kilka regionów, które zostały wskazane jako najbardziej narażone w procesie transformacji. Te regiony będą wymagały działań prowadzonych na ich obszarze, ale ze wsparciem środków i instytucji ogólnokrajowych. Obecnie w treści aKPEiK brakuje informacji dotyczących koordynacji instytucjonalnej w zakresie wdrażania sprawiedliwej transformacji między władzami regionalnymi i krajowymi.</p>

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					Rekomenduje się uwzględnienie ich w ostatecznej wersji aKPEiK.
49	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Działanie 132. System wsparcia dla klastrów energii i spółdzielni energetycznych.	Brak stanowiska w kwestii miejskich wspólnot/spółdzielni energetycznych	<p>aKPEiK skupia się na wsparciu dla wiejskich spółdzielni energetycznych. Należy jednak wskazać, że rosnącym na znaczeniu – a w Polsce niemożliwym do realizacji w oparciu o obowiązujące przepisy – jest kwestia tworzenia spółdzielni i wspólnot energetycznych na obszarach miejskich. Odblokowanie działalności takich podmiotów mogłoby zwiększyć zasoby finansowe, ludzkie i organizacyjne niezbędne do wzrostu udziału OZE i samodzielności energetycznej społeczności miejskich.</p> <p>Rekomendujemy zbadanie i przedstawienie możliwości rozwoju miejskich społeczności energetycznych w ramach opisanych działań.</p>
50	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 4.5.2. Redukcja ubóstwa transportowego	Definicja ubóstwa transportowego i sformułowany cel redukcji tego zjawiska	<p>Definicja i cel słusznie podkreślają kwestie wykluczenia i dostępności transportu publicznego, ale stawiają zbyt mały nacisk na sferę ekonomiczną. Taka definicja może pomijać dużą grupę osób zagrożonych ubóstwem transportowym, np. tych, których dochody nie pozwalają na korzystanie z transportu publicznego, nawet jeśli on jest dostępny w miejscu ich zamieszkania. Co więcej, takie podejście nie zidentyfikuje zmian związanych ze wzrostem cen użytkowania transportu indywidualnego i publicznego, które są prognozowane w najbliższych latach, m.in. wdrożenia systemu ETS2 w 2027 lub 2028 r. Niestety nie wskazano również miary, która pozwoliłaby na określenie skali zjawiska w Polsce, a także brakuje konkretnego celu i harmonogramu.</p> <p>Przy korekcie definicji warto wykorzystać definicję wpisaną w Rozporządzenie (UE) 2023/955 w sprawie ustanowienia Społecznego Funduszu Klimatycznego (art. 1): „ubóstwo transportowe oznacza niezdolność osób i gospodarstw domowych do pokrycia kosztów transportu prywatnego lub publicznego lub trudności w tym zakresie lub brak dostępu lub ograniczony dostęp dla tych osób lub gospodarstw domowych</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>do transportu niezbędnego, by mieli oni dostęp do podstawowych usług i czynności społeczno-gospodarczych, z uwzględnieniem kontekstu krajowego i przestrzennego”, która zwraca również szczególnie uwagę na przystępność cenową transportu.</p> <p>W projektowaniu miary zjawiska można jako wskaźnik towarzyszący dostępności transportu publicznego wykorzystać wskaźniki znane z obszaru ubóstwa energetycznego. Warto rozważyć wykorzystanie miary „Wysokie Koszty Niskie Dochody” (LIHC), który pozwala uwzględnić poziom dochodów (wykluczyć osoby stosunkowo zamożne) i zaobserwować wysokie wydatki na transport względem zarobków.</p>
51	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 4.5.2. Redukcja ubóstwa transportowego	Dane dot. ubóstwa transportowego	<p>W nawiązaniu do powyższej uwagi, należy podkreślić że – w przeciwieństwie do ubóstwa energetycznego – KPEiK nie zawiera całego szeregu danych dotyczących dostępności transportu, zwłaszcza w ujęciu geograficznym (gęstość sieci drogowej/kolejowej, przeciętny czas dojazdu do różnych kategorii usług), mimo że próby agregacji takich danych były niejednokrotnie podejmowane przez badaczy i są dostępne w źródłach otwartych. Korekta dostępnych danych lub zagregowanie ich na nowo w oparciu o źródła państwowe powinna być możliwa i wydaje się kluczowa dla właściwego zdefiniowania zjawiska w kraju, a także nie tylko dla procesu tworzenia KPEiK, ale także SPK.</p> <p>Rekomendujemy wyselekcjonowanie i opracowanie danych ilościowych dot. dostępności transportowej kraju w celu lepszego zidentyfikowania skali i rozmieszczenia geograficznego zjawiska.</p>
52	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel 4.5.1. Redukcja ubóstwa energetycznego	Brak sprecyzowania działań związanych z polityką społeczną i wsparciem bezpośrednim, która wpływa na zmianę	<p>Wśród działań wyszczególnionych w ramach celu 4.5.1. brakuje działań związanych ze wsparciem bezpośrednim dla osób najbardziej zagrożonych ubóstwem energetycznym. Choć działanie 134., przy okazji bezwrotnych inwestycji dla osób wrażliwych, wspomina ogólnie o polityce społecznej, to nie wymienia żadnych przykładów aktualnie stosowanego i</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
				skali zjawiska ubóstwa energetycznego	planowanego wsparcia. Brakuje m.in. tutaj wzmianki o bonie energetycznym i dodatku mieszkaniowym, które już teraz mają bezpośredni pozytywny wpływ na mieszkańców zagrożonych zjawiskiem. Warto również dodać do ogólnej wzmianki o Społecznym Funduszu Klimatycznym, informację o możliwości bezpośredniego wsparcia dochodów z tego źródła dla osób bezpośrednio zagrożonych wdrażania systemu ETS2.
53	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 4.5.3. Wsparcie regionów węglowych	Brak skonkretyzowania celu oraz niewystarczający zakres wsparcia w ramach działania 133. Zapewnienie wsparcia dla regionów węglowych	<p>Cel. 4.5.3. nie posiada określenia kryterium osiągnięcia celu (kamienia milowego) analogicznego do innych celów. Wymaga to uzupełnienia, aby wyjaśnić ambicje dokumentu względem tego obszaru</p> <p>W ramach celu 4.5.3. w działaniu 133. wymieniono jedynie 5 regionów, które otrzymały przydział środków w ramach Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST) - województwa dolnośląskie, łódzkie, małopolskie, śląskie i wielkopolskie. Mocno skupiono się również na działaniach w ramach wydatkowania FST. Jednak regionów w Polsce jest więcej niż wymienione 5 (brakuje województwa lubelskiego i regionu zgorzeleckiego) oraz polityka wobec nich nie powinna ograniczać się do wydatkowania środków z FST, także ze względu na kończącą się jego perspektywę już w 2027 r. KPEiK potrzebuje uzupełnienia działania o wsparcie dla regionów nieobjętych FST, o działania dodatkowe, niezwiązane z FST, a także o wstępny plan działań i pozyskiwania środków na dedykowane wsparcie na pierwsze lata po zakończeniu FST.</p>
54	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 4.5.4. Tworzenie zielonych miejsc pracy	Poziom celu 4.5.4.: „Zwiększenie liczby zielonych miejsc pracy do 2030 r. w porównaniu do 2023 r.”	Aktualny cel wymaga sprecyzowania pod kątem szacowanej liczby „zielonych miejsc pracy” w 2023 r., której metodologia powinna zostać opisana w dokumencie. Ponadto warto poprawić brak precyzji i niski poziom ogólnych oczekiwań (przy wyraźnie sprzyjających dla tego wymiaru trendów unijnych i globalnych) w kontekście celu na 2030 r., co aktualnie uniemożliwia interpretacje oczekiwań zmiany sytuacji i ambicji dokumentu w tym wymiarze.

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					Jako wskaźnik szacowania aktualnego stanu i wzrostu liczby miejsc w perspektywie 2030 można wykorzystać miarę Eurostat „Employment in the environmental goods and services sector” ([env_ac_egss1]), w tym 2 podkategorie, które na niego się składają: „Protection of ambient air and climate (CEPA 1)” i „Management of energy resources (CREMA 13)” – suma tych dwóch wskaźników pokazuje 88 698 zielonych miejsc pracy w Polsce w 2021 r. Przy utrzymaniu trendu liniowego z lat 2016-2021 tak rozumiana liczba zielonych miejsc pracy może wzrosnąć do powyżej 140 tys. do końca obecnej dekady.
55	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 4.5.5. Zachowanie równowagi społecznej i ekonomicznej - inkluzywność	Brak informacji czym jest inkluzywność, jakie grupy społeczne są obecnie narażone wykluczeniem, pominięcie roli kobiet, osób starszych, niepełnosprawnych, itd. W treści jest tylko mglista wzmianka: <i>Kluczowym elementem sprawiedliwej transformacji energetycznej jest także jej inkluzywność, czyli włączanie i uwzględnianie głosów wszystkich zainteresowanych stron.</i>	Rekomenduje się uzupełnienie informacji o działania zmierzające do zachowanie równowagi społecznej i ekonomicznej z wyszczególnieniem najbardziej narażonych grup. <i>Działanie 147. Kształcenie i doskonalenie zawodowe kadr dla gospodarki w zakresie transformacji klimatyczno-energetycznej</i> nie odpowiada na ten problem, gdyż koncentruje się na problemie zatrudnienia.
56	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Działanie 30. Instrument finansowy – Fundusz rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej	Ogólność opisu, w tym zwłaszcza brak identyfikacji znanych ograniczeń i barier działania	Działanie 30 przytaczamy tu w charakterze przykładu. FRPA jest narzędziem o znanych i dobrze opisanych ograniczeniach i skutkach ubocznych (wysokość stawek, czas obowiązywania umów, de facto nadmierne premiowanie przewozów szkolnych itp.). Opis działania nie zawiera informacji o zidentyfikowanych problemach w funkcjonowaniu instrumentu ani zarysowania kierunków możliwych zmian.

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>Rekomendujemy potraktowanie procesu aktualizacji KPEiK nie tylko jako okazji do prezentacji, ale również refleksji i rozliczenia istniejących instrumentów. Obecne, bardzo ogólne opisy nie dostarczają informacji kluczowych dla wiarygodności i pewności działania wielu z nich.</p>
57	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel 4.5.1. Redukcja ubóstwa energetycznego	<p>Przyjęta miara zjawiska ubóstwa energetycznego: „Średnia dla czterech wskaźników ubóstwa energetycznego” z dyrektywy PE i Rady (UE) 2023/1791 w sprawie efektywności energetycznej</p>	<p>Taka metodologia mierzenia zjawiska, choć stara się uwzględnić różne wymiary ubóstwa energetycznego, to na poziomie krajowym wydaje się nieoptymalna. Wybranie średniej arytmetycznej wskaźników, które mają różne przełożenie na sferę energetyczną gospodarstw, sprawia, że poziom ubóstwa energetycznego może się zmienić na skutek działań niepowiązanych z sektorowym źródłem problemu. Przykładowo, wystarczy zmniejszenie całkowitego ubóstwa w społeczeństwie, aby poprawić wskaźnik, nawet jeśli liczba osób zagrożonych ubóstwem energetycznym się nie zmieni. Innymi słowy, ten wskaźnik poprzez konstrukcję uproszczonej średniej różnych wymiar utrudnia identyfikację przyczyn zmian sytuacji (w tym sukcesu ewentualnych podjętych w ramach Planu działań) i zaplanowania odpowiedniej reakcji.</p> <p>W wybranej metodologii KPEiK brakuje również uwzględnienia potencjalnych wzrostów cen energii w porównaniu do dochodu. Warto także podkreślić, że unikanie zaległości w rachunkach to w Polsce cecha popularna i ten wskaźnik w skali unijnej mamy od lat relatywnie niski, a poza tym nie jest on dostosowany do polskiej specyfiki indywidualnego ogrzewania pomieszczeń poprzez kotły węglowe.</p> <p>Bardziej odpowiedni do mierzenia ubóstwa energetycznego w Polsce jest wskaźnik „Wysokie Koszty, Niskie Dochody” (LIHC). Z jednej strony, uwzględnia on wysoki udział przeznaczanego dochodu rozporządzalnego na potrzeby energetyczne i zmiany cen energii. Z drugiej, pozwala wykluczyć osoby zamożne z grupy zakwalifikowanej do kategorii zagrożonych ubóstwem energetycznym. Ponadto wskaźnik LIHC cechuje się mniejszą zmiennością, co wskazuje na większą odporność na niestrukturalne czynniki.</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					Miara zjawiska ubóstwa energetycznego z dyrektywy PE i Rady (UE) 2023/1791 w sprawie efektywności energetycznej powinna również być pokazana w dokumencie, ale jako miara dodatkowa, rozszerzająca perspektywę diagnozy zjawiska. Jako wiodąca, na której opiera się cel redukcji, powinna zostać wybrana miara LIHC.
58	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel 4.5.1. Redukcja ubóstwa energetycznego	Wskaźnik: „całkowita liczba ludności mieszkająca w mieszkaniu z przeciekającym dachem, zawilgoconymi ścianami, podłogami i fundamentami lub przegniłymi okiennicami lub podłogą [ilc_mhod01]”	Literówka dotycząca oznaczenia z Eurostatu. Prawidłowe odwołanie: [ilc_mdho01]
59	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel 4.5.1. Redukcja ubóstwa energetycznego	Brak zaznaczenia zróżnicowania skali zjawiska w zależności od obszaru zamieszkania	Choć fragment opisu celu 4.5.1.: „Ubóstwo energetyczne dotyka zarówno obszary wiejskie, jak i miejskie, domy jednorodzinne i budynki wielomieszkaniowe” jest na poziomie ogólnym prawdziwy, to dla określenia priorytetów działań i ich głównych pożądanym beneficjentów powinna nastąpić priorytetyzacja obszarów, gdzie zjawisko to jest najbardziej odczuwalne. Jak wskazuje choćby materiał Instytutu Badań Strukturalnych z 2016 r. aż ¼ osób ubogich energetycznie mieszkało na obszarach wiejskich lub w małych miastach, a równocześnie 20% mieszkańców wsi było narażonych na odczuwanie tego zjawiska. Jest to zbyt duża różnica, aby jej nie odnotować w opisie celu dotyczącego redukcji ubóstwa energetycznego.
60	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel 4.5.1. Redukcja ubóstwa energetycznego	Nieaktualne dane	W zagadnieniu uwzględniono tabelę ze wskaźnikami ubóstwa energetycznego dla 2019 roku. Fragment z Załącznika 6 sugeruje, że są dostępne nowsze dane: W efekcie w 2022 r. problem ubóstwa energetycznego w Polsce dotyczył ok. 10,5% gospodarstw domowych (Zał. 6 str. 16).

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					Rekomenduje się aktualizację tabeli z uwzględnieniem jak najnowszych danych, by precyzyjnie określić skalę problemu.
61	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.4.4. Cel w zakresie odpadów	Monitorowanie i analiza potencjalnego włączenia spalarni odpadów komunalnych do ETS	<p>W ramach pakietu Fit for 55 uwzględniono zagadnienia związane z analizą i monitorowaniem spalarni odpadów komunalnych, które zostały ujęte w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Unijnym systemie handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS): od 2024 roku państwa członkowskie UE będą zobowiązane do mierzenia, weryfikowania i monitorowania emisji ze spalarni odpadów komunalnych. Do końca 2026 roku Komisja Europejska oceni możliwość włączenia emisji z tych spalarni do systemu EU ETS od 2028 roku. • Dyrektywie OZE: zgodnie z rewizją kraje członkowskie UE nie powinny finansować „wytwarzania energii odnawialnej ze spalania odpadów, chyba że spełnione zostały obowiązki w zakresie selektywnego zbierania, określone w Dyrektywie Odpadowej.” <p>Kwestie związane ze spalarniami odpadów zostały również uwzględnione w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami 2028, gdzie założono, że zdolności instalacji do termicznego przekształcania odpadów powinny wynosić 4,2 mln Mg rocznie do 2034 roku.</p> <p>W obecnej wersji KPiEK brakuje jednak podejścia synergicznego, które uwzględniałoby potrzeby efektywnego zarządzania odpadami z perspektywy gospodarki odpadowej oraz celów klimatycznych i energetycznych.</p>
62	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.4.4. Cel w zakresie odpadów	Brak powiązań między celami dotyczącymi odpadów a polityką klimatyczno-energetyczną.	<p>Cele w zakresie zarządzania odpadami są opisane bardzo ogólnie, bez konkretnego odniesienia do zamierzeń polityki klimatyczno-energetycznej. Z tego względu uzasadnione jest szczegółowe omówienie sektorów uwzględnionych w ETS-2, takich jak budynki i transport.</p> <p>Transport - wprowadzenie efektywnego zarządzania odpadami, rozwój infrastruktury wspierającej transport bezemisyjny oraz zarządzanie cyklem życia pojazdów jest</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>kluczowe. Należy uwzględnić cele dotyczące surowców krytycznych (Rozporządzenie UE 2024/1252, Rozporządzenie UE 2023/1542, projekt Rozporządzenia UE 2023/0284 zmieniający rozporządzenia (UE) 2018/858 i 2019/1020 oraz uchylający dyrektywy 2000/53/WE i 2005/64/WE)), a także tworzyw sztucznych, stali, aluminium i magnezu oraz ich stopów (projekt Rozporządzenia UE 2023/0284 zmieniający rozporządzenia (UE) 2018/858 i 2019/1020 oraz uchylający dyrektywy 2000/53/WE i 2005/64/WE).</p> <p>Budynki i materiały budowlane - należy ująć jednolity system selektywnej zbiórki odpadów budowlanych i rozbiórkowych (BiR), dodać założenia wynikające z Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2028 oraz uwzględnić rewizję, którą Komisja Europejska przeprowadzi w 2024 roku, dotyczącą poziomów odzysku materiałów określonych w unijnym prawodawstwie dotyczącym odpadów z budowy i rozbiórki.</p>
63	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.4.4. Cel w zakresie odpadów	Rozszerzona Odpowiedzialność Producenta	Pomijając przykład systemu kaucyjnego, warto także zwrócić uwagę na rozszerzoną odpowiedzialność producenta w odniesieniu do tekstyliów oraz odpadów budowlanych i rozbiórkowych. Obszary te mają istotny wpływ na wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym.
64		Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.5.1. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym	Brak uwzględnienia synergii pomiędzy Fit for 55, a Nowym Planem na rzecz GOZ w sektorze budynków i materiałów budowlanych	<p>Pomiędzy nowym planem działań GOZ a pakietem Fit for 55 można wyróżnić dwie główne synergie:</p> <p>Harmonizacja zasad rynkowych, zwłaszcza w zakresie metody oceny środowiskowej wyrobów budowlanych, co wspiera przyszłe standardy niezbędne do wdrożenia dyrektywy EPBD.</p> <p>Promowanie niskoemisyjnych materiałów budowlanych poprzez system wyceny emisji dwutlenku węgla, mający na celu zwiększenie efektywności wykorzystania materiałów poprzez zachęcanie do wysokiej jakości recyklingu i ponownego wykorzystania surowców.</p> <p>W obecnej formie KPEiK w przemyśle energochłonnym skupia się wyłącznie na minimalizację odpadów w trakcie procesów produkcyjnych pomijając ujęcie całego cyklu życia. W związku</p>

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					z tym kluczowe jest, aby ująć w KPiEK kwestie związane z cyfrowym paszportem produktu, oceny środowiskowej wyrobów budowlanych wynikające z rewizji rozporządzenia dotyczącego wyrobów budowlanych, które następnie przekłada się całkowitego ślad węglowy budynku, opartych na potencjale globalnego ocieplenia, co regulowane jest przez EPBD (Dyrektywa (UE) 2024/1275). Dodatkowo promowanie niskoemisyjnych wyrobów budowlanych poprzez EU ETS jak również CBAM, podniesie koszty produkcji i wykorzystania podstawowych materiałów budowlanych o wysokiej emisji dla użytkowników końcowych.
65	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.5.1. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym	Cytowanie nieaktualnych dokumentów	<i>Mapa drogowa. Transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym</i> , została opublikowana w 2019 roku. Dokument ten składa się z pięciu obszarów tematycznych tj. zrównoważonej produkcji przemysłowej, zrównoważonej konsumpcja, biogospodarka, nowe modele biznesowe oraz wdrażanie monitorowanie i finansowanie GOZ – są to tematy, które nie adresują kompleksowo obecnych wyzwań z obszaru Nowego Planu Działań na rzecz GOZ, który ma znaczenie szerszy zakres działań. Dodatkowo, działania wymienione w strategii zakończyły się w 2023 roku bez przeprowadzenia konkretnej ewaluacji, co utrudnia ocenę ich skuteczności i planowanie przyszłych inicjatyw.
66	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Działanie 145. Budowanie świadomości – gospodarka o obiegu zamkniętym.	Ogólne zdefiniowanie działań	W świetle Nowego Planu Działań GOZ wyróżniono konkretne działania, które mają na celu budowanie świadomości na temat GOZ wśród interesariuszy. Organizacja konferencji, webinarów, szkoleń, projektów, konkursów oraz innych działań promocyjnych stanowi ogólne narzędzia budowania tej świadomości. Z perspektywy transformacji klimatyczno-energetycznej kluczowe działania wspierające cyrkularność mają na celu podnoszenie świadomości interesariuszy w zakresie wdrażania modeli biznesowych opartych na GOZ, obowiązkowych

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					wskaźników recyklingu i ponownego wykorzystania materiałów i produktów, a także tworzenia strategii GOZ.
67	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.5.1. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym	Brak uzasadnień dotyczących działań na rzecz GOZ	<p>Obecnie KPEiK wskazuje przykładowe działania, które mogą wspierać transformację klimatyczno-energetyczną, jednak brakuje im konkretnych działań i uzasadnień:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Technologie odzysku i składowania CCS oraz zielony wodór – to rozwiązania ujęte w planie klimatyczno-energetycznym, a nie w planach GOZ. Dlatego w kontekście strony popytowej warto uwzględnić działania ukierunkowane na efektywność wykorzystania materiałów i produktów, jak również wdrażania modeli biznesowych GOZ. • Biogaz i biometan – zagadnienia te są częścią biogospodarki, w obecnej rewizji GOZ nie zostały uwzględnione w znaczący sposób. Jednak bez konkretnego odwołania do działań lub planów legislacyjnych te działania nie mają uzasadnienia. • Ciepło odpadowe – temat został opisany bardzo ogólnie, a w tej kwestii istnieje wiele dyskusyjnych zagadnień, na przykład dotyczących klasyfikacji ciepła odpadowego, które może być potencjalnie kwalifikowane jako ciepło pochodzące ze spalania odpadów. <p>Ponadto w KPEiK brak jest odniesienia do istniejących synergii między powiązaniem klimatyczno-energetycznymi a działaniami GOZ.</p>
68	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.5.1. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym	Błędnie zdefiniowane główne cele GOZ	„Gospodarka o obiegu zamkniętym (GOZ) to nowoczesny model ekonomiczny, w którym dąży się do zminimalizowania odpadów i maksymalizacji efektywności wykorzystania zasobów poprzez ich wielokrotne użycie, recykling i odzysk. Główne cele GOZ obejmują minimalizację odpadów, oszczędność zasobów, redukcję emisji CO2 oraz wzrost innowacji. Minimalizacja odpadów polega na ograniczeniu ilości generowanych odpadów poprzez efektywne zarządzanie zasobami i procesami produkcyjnymi. Oszczędność

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>zasobów to optymalizacja zużycia surowców naturalnych przez ponowne wykorzystanie materiałów i produktów. Wzrost innowacji stymuluje rozwój nowych technologii i metod zarządzania zasobami, zamknięcia obiegów materiałowych czy podniesienie jakości produktów.” –</p> <p>Kluczowe uwagi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Głównym celem GOZ nie jest redukcja emisji CO2 – to stwierdzenie nie znajduje uzasadnienia w literaturze ani w politykach na poziomie UE i krajowym. Pakiet klimatyczno-energetyczny koncentruje się na oddzieleniu wzrostu gospodarczego od emisji gazów cieplarnianych, natomiast GOZ dąży do oddzielenia wzrostu gospodarczego od zużycia zasobów i generowania odpadów, co wpływa na emisje zarówno pośrednio, jak i bezpośrednio. - Minimalizacja odpadów nie zależy jedynie od procesów produkcyjnych, ale także od modelu konsumpcyjnego. - Oszczędność zasobów wiąże się również z efektywniejszym ich wykorzystaniem już na etapie projektowania oraz wydłużeniem cyklu życia produktów. - Wzrost innowacyjności jest ważny w każdej branży przemysłu Bardziej trafne może być jednak odniesienie do wprowadzania modeli biznesowych opartych na GOZ, które mogą wspierać rozwój innowacji. <p>We wprowadzeniu powinien zostać uwzględniony nowy plan działań GOZ, który wyznacza ramy przyszłych działań oraz określa kluczowe kroki w zakresie transformacji z gospodarki linearnej na cyrkularną.</p>
69	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.5.1. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym	Błędnie zdefiniowane główne cele GOZ	<p>„Polska będzie dążyła do wzrostu potencjału gospodarki o obiegu zamkniętym poprzez zmniejszenie zużycia surowców naturalnych, zwiększenie produktywności zasobów, innowacyjne zamówienia publiczne oraz ekoinnowacje.”</p> <p>Kluczowe uwagi:</p>

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>- Zielone zamówienia publiczne są tylko jednym z instrumentów GOZ. Istnieje jednak znacznie więcej takich narzędzi, jak np. symbioza przemysłowa, obowiązkowe wskaźniki recyklingu i ponownego wykorzystania, rozszerzona odpowiedzialność producenta i inne. Odwoływanie się wyłącznie do jednego z nich wydaje się ograniczać pełne oddziaływanie, jakie może mieć GOZ.</p> <p>- Polska zajmuje 26. miejsce w Europejskim Rankingu Ekoinnowacyjności (https://green-business.ec.europa.eu/eco-innovation_en), co wskazuje na potrzebę intensyfikacji działań w tym obszarze. W nowym planie działań na rzecz GOZ ekoinnowacje nie są kluczowym elementem transformacji, dlatego też stwierdzenie nie znajduje konkretnego odzwierciedlenia w zaplanowanych działaniach.</p>
70	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Cel. 1.5.1. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym	Błędne przypisanie działań do zagadnień związanych z GOZ:	<p>W KPiEK działania błędnie przypisane są do zagadnień:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wodoru, a nie GOZ-u, który nie ma odzwierciedlenia w planie działań (Działanie 75. Instrument finansowy – kontrakt różnicowy dla produkcji wodoru w przemyśle; Działanie 76. Wsparcie budowy mocy wytwórczych do produkcji wodoru odnawialnego i niskoemisyjnego). • Efektywności energetycznej, która również nie jest bezpośrednio częścią działań GOZ (Działanie 93. Instrument finansowy – inne programy NFOŚiGW wspierające rozwój kogeneracji; Działanie 95. Rozwój audytów energetycznych i systemów zarządzania energią; Działanie 100. Działania w zakresie digitalizacji sieci ciepłowniczych; Działanie 101. Instrument finansowy – Program NFOŚiGW „Elektroenergetyka – Inteligentna infrastruktura energetyczna”). • CCS, które także nie jest częścią GOZ (Działanie 79. Kontrakty różnicowe dla redukcji CO2 oraz inne działania wspierające komercyjne projekty CCS i CCU). • Biogospodarki, która ma większy sens w rozdziale dotyczącym rolnictwa i LULUCF (Działanie 40. Działania w zakresie rozwoju wykorzystywania

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<p>biopaliw; Działanie 62. Wsparcie rozwoju biogazowni rolniczych; Działanie 120. Efektywna gospodarka surowcami ważnymi dla krajowej i unijnej gospodarki).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kogeneracji (Działanie 91. Instrument finansowy – preferencje dla wytwórców energii elektrycznej w wysokosprawnej kogeneracji; Działanie 92. Instrument finansowy – premia kogeneracyjna). <p>Proponowane działania, które powinien poruszyć KPiEK z perspektywy GOZ, dotyczą m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Efektywnych ram wprowadzenia zielonych zamówień publicznych, • Obowiązkowych wskaźników ponownego wykorzystania oraz recyklingu, • Przygotowania prognozy dotyczącej pozyskiwania surowców z perspektywy rozwoju elektromobilności oraz pojazdów wycofanych z eksploatacji, powiązanej z Krajową Polityką Surowcową oraz Krajowym Planem Gospodarki Odpadami, • Opracowania ram wdrożenia oceny cyklu życia wyrobów budowlanych, • Opracowania strategii dekarbonizacji przemysłu z uwzględnieniem aspektów GOZ, • Opracowania ram wprowadzenia cyfrowego paszportu produktów, <p>Aktualizacji mapy drogowej transformacji w kierunku GOZ, z uwzględnieniem obecnych wymagań legislacyjnych.</p>
71	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Załącznik 1. Scenariusz WAM. Rozdział 5. Skutki planowanych polityk i środków dla systemu energetycznego oraz emisji i pochłaniania GHG, a także emisji zanieczyszczeń	Brak spójności w dokumencie w wykorzystywaniu wskaźników ubóstwa energetycznego	W podrozdziale 5.5.3. zostało wprowadzone pojęcie „niedostatku energetycznego” („w niniejszej analizie przyjmujemy, że umowy próg niedostatku energetycznego wynosi 10% udziału wydatków na nośniki energii, wyłączając paliwa transportowe”). Pojęcie to nie zostało wymienione w projekcie Planu w opisie celu 4.5.1. Redukcja ubóstwa energetycznego, ani w żadnej innej części dokumentu, pomimo wskazywania na potencjalne zmiany obciążeń związanych z wydatkami na energię dla najuboższych. Podrozdział 5.5.3. z

I.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
			5.5.3. Udział wydatków gospodarstw domowych na paliwa i energię		załącznika 1. powinien zostać ujednoczony i powiązany merytorycznie i terminologicznie z celem 4.5.1. z części głównej projektu KPEiK.
72	Instytut Reform	Pozarządowy (think tank)	Załącznik 1. Scenariusz WAM. Rozdział 5. Skutki planowanych polityk i środków dla systemu energetycznego oraz emisji i pochłaniania GHG, a także emisji zanieczyszczeń 5.5.3. Udział wydatków gospodarstw domowych na paliwa i energię	Rys. 5.1. Udziały wydatków gospodarstw domowych na paliwa i energię w podziale na kwintyle dochodowe dla scenariusza WEM w Polsce w latach 2020-2040. Rys. 5.2. Udziały wydatków gospodarstw domowych na paliwa i energię w podziale na kwintyle dochodowe dla scenariusza WAM w Polsce w latach 2020-2040.	Wykresy (rys. 5.1. i rys. 5.2.) dla zwiększenia przejrzystości i jakości dokumentu warto dodatkowo rozdzielić paliwa dotyczące ogrzewania w sektorze budynków od paliw wykorzystywanych w sektorze transportu. Analiza graficzna oddzielna dla obu sektorów będzie bardziej oddawała kształt części głównej dokumentu, gdzie redukcja ubóstwa energetycznego i ubóstwa transportowego, w kontekście których statystyka udziały wydatków na energię jest kluczowa, są osobnymi celami. Ponadto takie wykresy byłyby bardziej spójne z treścią interpretacyjną, która oddziela te dwa obszary i je porównuje: „Wyłączając benzynę i olej napędowy, udział wydatków na nośniki energii maleje wraz z zamożnością gospodarstwa domowego: najbiedniejsze gospodarstwa domowe przeznaczają na nie obecnie około 10% swojego budżetu, zaś te najbogatsze około 8%. Nierówności w wydatkach są dużo silniejsze w przypadku paliw do pojazdów”. Bardzo pożyteczną informacją dla interesariuszy i przyszłych działań administracji publicznej (w tym procesu przygotowywania Planu społeczno-klimatycznego) byłyby analogiczne prognozy udziału wydatków w podziale na grupy społeczne i miejsce zamieszkania.
73		Pozarządowy (think tank)	Załącznik 5. do aKPEiK Finansowanie transformacji klimatyczno-energetycznej	Brak informacji o instrumentach finansowych wskazanych w zasadniczej treści aKPEiK	Załącznik 5. nie wspomina o następujących instrumentach wskazanych na liście działań w Planie: <ul style="list-style-type: none"> • Działanie 2. Instrument finansowy – obowiązek zakupu energii elektrycznej wytwarzanej w instalacjach OZE (z określonym progiem mocy). • Działanie 6. Instrument finansowy – dodatkowe wsparcie operacyjne dla dyspozycyjnych OZE. • Działanie 13. Instrument finansowy – Program Priorytetowy NFOŚiGW – „Polska Geotermia Plus”.

l.p.	Zgłaszający uwagę (nazwa instytucji, organizacji lub imię i nazwisko)	Reprezentowany sektor	Część, której dotyczy uwaga (proszę wskazać nr rozdziału, obszaru, celu lub wpisać Uwagi ogólne / Inne)	Szczegółowe zagadnienie, którego dotyczy uwaga	Treść uwagi lub proponowana konkretna treść uzupełnienia (wraz z uzasadnieniem)
					<ul style="list-style-type: none"> • Działanie 14. Instrument finansowy – Program Priorytetowy NFOŚiGW – „Ciepłownictwo powiatowe”. • Działanie 15. Instrument finansowy – Program Priorytetowy NFOŚiGW – „OZE - źródło ciepła dla ciepłownictwa”. • Działanie 18. Instrument finansowy – inne instrumenty wspierające rozwój OZE. • Działanie 21. Instrument finansowy – Program Priorytetowy NFOŚiGW – „Nowa Energia”. • Działanie 22. Instrument finansowy – Program Priorytetowy NFOŚiGW – „Moje ciepło”. • Działanie 25. Instrument finansowy – Program Priorytetowy NFOŚiGW – „Ciepłe Mieszkanie”. • Działanie 30. Instrument finansowy – Fundusz rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej • Działanie 73. Instrument finansowy – przemysł energochłonny • Działanie 78. Instrument finansowy – Program NFOŚiGW „Energia dla wsi”. • Działanie 101. Instrument finansowy – Program NFOŚiGW „Elektroenergetyka – Inteligentna infrastruktura energetyczna”. <p>Zaleca się dodanie powyższych instrumentów do tabeli zawierającej pozostałe instrumenty w Załączniku 5 w rozdziale 3. Możliwe do wykorzystania źródła finansowania</p>